

Тараненко 1972: Тараненко І.Й. Из спостережень над кличною формою в українській мові // Питання взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів: Тези доповідей та повідомлень. – К.: Наук. думка, 1972. – С. 105-107.

УП 1993: Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім О.О. Потебні; Інститут української мови. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Наук. думка, 1993. – 240 с.

Чепель 1971: Чепель В.С. Кличний відмінок в українській літературній мові // Українська мова та література в школі. – 1971. – № 11. – С. 25-28.

Чередниченко 1962: Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики української мови. – К.: Рад. школа, 1962. – 495 с.

Юносова 2006: Юносова В. Кличний відмінок іменників чоловічого роду II відміни в сучасній українській мові // Дивослово. – 2006. – № 4. – С. 40-42; № 5. – С. 32-34.

Mathesius : Mathesius V. Nominativ místo vokativu v hovorové češtině // Našá řeč. – R.VII. – Č. 4. – S. 138-140.

Zarębina 1987: Zarębina M. Stosunek wzajemny wołacza i mianownika // SLAVIA OCCIDENTALIS. – 1987. – 4. – S. 89-101.

**Marian Skab. VOCATIVE FORMS IN MODERN UKRAINIAN SPEECH: QUALITATIVE AND QUANTITATIVE CHARACTERISTICS.** *The author of this article carried out a questionnaire among modern speakers of Ukrainian and specified the main tendencies of the use of forms of Vocative case with special inflexions and grammemes with omoiflexious to Nominative endings depending on the users' residence, education, sex and age.*

Key words: *forms of Vocative case, omoiflexity.*

*Любов Струганець (Тернопіль)*

## ЛЕКСИКА ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА В РАКУРСІ ПРОЦЕСІВ НОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

*У статті на прикладі конкретних мовних фактів висвітлюється роль мовотворчості Івана Франка в процесі нормування лексико-семантичної системи української літературної мови; аналізується сучасне семантико-стилістичне наповнення уживаних письменником слів; простежується стабільність і динамічність лексичних норм української літературної мови.*

*Ключові слова: нормування лексико-семантичної системи, українська літературна мова, мовотворчість письменника.*

Сьогодні, вшановуючи Івана Франка, без перебільшення можна сказати, що постаті такого масштабу народжуються раз на століття. І визначають вони розвиток не лише рідної нації, а й світової спільноти. Попри непересічний слід у мистецькій та суспільній думці, І. Франко залишив чималий доробок в царині різних наук, зокрема й у мовознавстві. Але і сама мова творів письменника – видатне явище в історії української літературної мови. Гармонійно поєднавши у високоякісному сплаві попередню культурну традицію і нові елементи мовної системи, письменник збагатив словниковий склад мови, відшліфував її стильові грані.

Мовотворчість І. Франка була об'єктом наукових студій багатьох лінгвістів: З. Франко [Франко 1958], Л. Полюги [Полюга 1977], О. Сербенської [Сербенська 1990], В. Ґрещука [Ґрещук 1998], В. Кононенка [Кононенко 2002], І. Матвіяса [Матвіяс 2003], Т. Космеди [Космеда 2006] та ін. У численних розвідках проаналізовано індивідуально-авторський стиль І. Франка, розкрито специфічні риси дискурсу письменника на різних структурних рівнях. На нашу думку, усе ж недостатньо вивчено роль мовотворчості І. Франка у процесі формування загальнонаціонального мовного еталону, кодифікації літературних норм, зокрема лексичних. Як зауважує В. Ґрещук, сьогодні ще не створено необхідних умов для вичерпного висвітлення цієї проблеми: немає історичного словника української мови, словника мови художніх творів, публіцистичних та наукових праць поета, не

розроблені методики подібних досліджень, недостатньо вивчена й описана лексика української літературної мови того періоду [Грешук: 687].

Діапазон Франкового слова дуже широкий. Окрім текстових реалізацій, лексичне багатство творчого дискурсу митця репрезентує сучасникам реєстр лексики його поетичних творів, укладений І. Коваликом, І. Ощипко і Л. Полюгою [ЛПТІФ]. У вступному слові до цього видання І. Денисюк зазначає: “Навіть простий, сухий, здавалось би, перелік слів без їх поетичного контексту, де виявляється справжній сенс слова-образу, розкриває перед нами дивовижне багатство мовних ресурсів, якими володіла одна людина: у лексичній скарбниці лише Франка-поета, автора семи збірок, понад 35 тисяч слів” [ЛПТІФ: 3].

Ця філологічна праця є вартісним матеріалом для визначення місця й ваги мовної практики поета в історії української мови. Якщо порівняти словопоказник із сучасними словниками української літературної мови, то зручно простежити, які елементи увійшли в ядро лексико-семантичної системи, які опинились на периферії, які архаїзувались, а які творились та входили в ужиток. Отже, це видання – важливе джерело для характеристики складного і суперечливого процесу мовної еволюції. Такий підхід допоможе нам розв’язати цілий комплекс актуальних мовознавчих завдань: у дослідженні на прикладі конкретних мовних фактів висвітлити роль мовотворчості Франка в процесі нормування лексико-семантичної системи та кодифікації лексичних норм української літературної мови; з’ясувати сучасне семантико-стилістичне наповнення уживаних письменником слів; простежити стабільність і динамічність лексичних норм української літературної мови.

Багатий лексикон Франка складає основу словників української літературної мови ХХ - початку ХХІ століття. Статус лексики творчого дискурсу митця відображає етапи нормування лексико-семантичної системи української літературної мови. Нормування літературної мови – це колективна оцінка мовних фактів, на підставі якої кодифікуються літературні норми. При визначенні нормативності того чи іншого мовного явища лінгвісти користуються критеріями літературної норми. Які це критерії, яка їх кількість? Ці запитання зі сфери культури мови і досі залишаються дискусійними. Проте найдавнішим і найбільш поширеним

у науковій і в науково-популярній літературі є критерій мови авторитетних письменників. Суть цього критерію норми формулюється так: мовні факти слід вважати нормативними тоді, коли їх можна підтвердити посиланням на твори авторитетних письменників минулого і сучасного. У монографічному дослідженні “Мовна норма і стиль” М. Пилинський зауважує, що проблема творчості письменника як критерію норми є складовою частиною ширшої проблеми – значення художніх творів для розвитку літературної мови взагалі” [Пилинський: 107].

З огляду на це усвідомлюємо вагомий вплив потужної мовотворчості І. Франка не тільки на складний, часто непередбачуваний процес нормування мови, але і на кодифікацію літературних норм – офіційне визнання нормативності мовних явищ у лексикографічних працях. Численні ілюстрації з Франкової мовної практики є однією з підстав для кодифікації лексичних норм у словниках української мови. Наприклад, цитати-ілюстрації із посиланням на джерело репрезентовані у „Словнику української мови” в одинадцяти томах – СУМі. Вони демонструють уживання слів різної тематичної належності:

- темпоральної лексики: *день, полудень, вічність*, як-от: “*Нехай життя – момент і зложене з моментів, ми вічність носимо в душі...*” [СУМ I: 692];
- суспільно-політичної лексики: *адміністрація, братство, виборний, демократ, суспільність*;
- лексики на позначення назв осіб: *аскет, бунтівник, вибранець, візник, внучечка, небога, студент*;
- конфесійної лексики: *ангел, благословляти, Бог* (у СУМі і в ЛПТІФ з малої літери), *спітрахиль* та ін.

Цитати відображають конкретну реалізацію різних частин мови: іменників (*веселість, давнина, сердитість, серпанок*), прикметників (*благодатний, блаженний, давній, далекий, даремний*), числівників (*п’ять*), займенників (*ти*), дієслів (*висловлюватися, відбирати, давати*), форм дієслова, наприклад, дієприкметників (*шалючий, вихований, натужений, омлілий*), прислівників (*пустинно, тому*), прийменників (*від*) та ін. У лексикографічній праці такі

ілюстрації подаються для підтвердження існування слова у мові, для наочнішого і повнішого розкриття його значення, синтаксичних зв'язків, певного стилістичного забарвлення.

В сучасній лексико-семантичній системі української мови Франкова лексика знаходиться у трьох зонах: 1) у самому ядрі (нормативна загальноживана лексика), 2) на периферії (стилістично маркована лексика), 3) поза межами системи (слова, що на сучасному етапі розвитку мови не є літературною нормою).

У ядрі лексико-семантичної системи перебувають такі найчастотніші в поетичній мові Франка повнозначні лексичні одиниці: *бути* (7196 слововживань), *Бог* (2121), *слово* (1560), *казати* (1462) і *казать* (102), *рука* (1505), *серце* (1473), *бачити* (1162), *душа* зі значенням “дух” (1096), *земля* (1030), *хотіти* (995), *кидати* (880), *піти* (827), *хвиля* (751), іменник *край* (730), *дім* (690), *голова* (673), *взяти* (649), *святий* (645), *брат* (586), *горе* (581), *вода* (570), *добро* (546), *добрий* (535), *дух* зі значенням “сила волі” (528) і *дух* зі значенням “істота” (190), *ворог* (523), *великий* (522), *нога* (522), *гора* (516), *сидіти* (503), *отець* (466), *давати* (443), *батько* (423), *пісня* (413), *дівчина* (292), *світло* (248) [ЛПТІФ].

Як бачимо, сферу Буття представляють лексеми-домінанти Бог і Слово, як у відомому пролозі до Євангелія від св. Івана: “Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово”. У наведеному нами переліку переважають лексичні одиниці з нейтральним і позитивним смисловим навантаженням.

І. Франко активно послуговувався як питомими лексичними ресурсами, так і запозиченими з різних мов: з грецької (*деспотизм, каталог, німфа, пародія, паспорт, тактика*); латинської (*абсурд, декламація, дотація, доцент, екзамен, нація, нігілізм, нота, пафос, план, реакція, сенат, термін*); французької (*аванс, декорація, екіпаж, менует, партер, перон, реаліст, резон, салон, такт*); німецької (*такса*); англійської (*танк*); іспанської (*сеньйора*); італійської (*дилетант*). Ці слова сьогодні є нормативними, належать до активного словникового складу української літературної мови.

Велика кількість уживаних Франком слів у другій половині ХХ століття перебувала (і перебуває досі) в статусі стилістично маркованої лексики, тому в

СУМі супроводжується широким спектром позначок. Так, сприймаються як і с т о р и з м и слова (або окремі значення) *бунчук* „булава з металевою кулькою на кінці і прикрасою-китицею з кінського волосу; в давні часи широко застосовувалася в Туреччині, Польщі, Росії (як ознака влади козацьких отаманів) і на Україні (як ознака влади гетьманів)” [СУМ I: 257], *гаківниця* “довга і важка рушниця, з гаком на прикладі, яка була на озброєнні запорізьких козаків у XV – XVI ст.” [СУМ II: 18], *двірня* „дворові люди у панському дворі” [СУМ II: 219], *клейнод* „знаки влади, регалії” [СУМ IV: 178]; як з а с т а р і л і – *даток* „те, що підноситься як дар, пожертвування” [СУМ II: 214], *кав'яр* „ікра” [СУМ IV: 67], *крин* „лілея” [СУМ IV: 347].

Із позначкою *діал.* (д і а л е к т н е слово) засвідчені в СУМі лексеми *вицвіт* „перен. Кращий витвір, краща частина чого-небудь. Там знайду завзяте плем'я, Люд свободний і гулящий, Повний сили й волі, вицвіт Роду людського найкращий...” [СУМ I: 535], *власть* „влада” [СУМ I: 704], *дараба* „пліт, збитий із дерев'яних крутляків” [СУМ II: 211], *живло* „усе живе, жива природа” [СУМ II: 526], *перетика* „перегорода, перетинок, смуга дерев, чагарника і т. ін.” [СУМ VI: 295], *поневірка* “поневіряння” [СУМ VII: 156], *хов* “виховання” [СУМ XI: 100], *шальга* „скаженість, шаленство” [СУМ XI: 401].

До р о з м о в н о ї лексики відносяться *благий* „слабий, кволий” [СУМ I: 191], *давитися* „позбавляти себе життя удушенням” [СУМ II: 205], *давка* „штовхання і тиск у натовпі” [СУМ II: 205], *далебі* „уживається у знач. вставних слів: правду кажучи, справді..., дійсно і т. ін.” [СУМ II: 207], *дальше* „те саме, що далі” [СУМ II: 209], *гульвіса* „той, хто любить гуляти..., проводити час, влаштовуючи легковажні витівки, вигадки і т. ін.” [СУМ II: 192], *неділя* „тиждень” [СУМ V: 285]. Зі статусом к н и ж н е зафіксоване слово *благоговіння* „найбільша, найщиріша повага, шана; безмежна любов; побожність” [СУМ I: 192]. До ф о л ь к л о р н и х одиниць належить лексема *дарити* „дарувати” [СУМ II: 212]. Окремі слова фіксуються як церковнослов'янізми, наприклад, *благодать* “у релігійному уявленні – щедроти, дари, ласка невідомих, таємничих сил” [СУМ I: 192].

Мають статус *зневажливих* слова *блюдолиз* „той, хто догоджає кому-небудь, підлабузнюється заради власної вигоди; підлабузник” [СУМ I: 204], *ника* „потворне, бридке обличчя” [СУМ VI: 350]; *лайливиx* – *паскуда* „погана, мерзенна, підступна людина” [СУМ VI: 86]; *в ульгарних* – *жертви* „їсти жадібно, багато чого-небудь” [СУМ II: 522], *пелька* „1. Рот... 2. Те саме, що глотка” [СУМ VI: 115].

Чимало лексем кодифіковані в СУМі із кількома стилістичними позначками: *книжн., заст.* – *благочестивий* „1. Який додержується приписів релігії; побожний, набожний... 2. Належний до православної віри” [СУМ I: 195]; *розм., рідко.* – *блідний* „те саме, що блідий” [СУМ I: 201]; *книжн., заст.* – *пійт* „поет” [СУМ VI: 530]; *заст., ірон.* – *благоволити* „виявити бажання, охоту зробити що-небудь; зволити” [СУМ I: 192]; *дорев., зневажл., лайл.* – *байстрюк* „позашлюбний син” [СУМ I: 91]; *діал., заст.* – *хрунь* „в Галичині – виборець, який продавав свій голос” [СУМ XI: 157].

Однак стилістичний статус слів змінюється. Окремі лексеми зазнають реактуалізації. Наприклад, уживане І. Франком слово *благовіст* супроводжувалось в СУМі позначкою *заст.*: „Дзвоніння перед початком церковної відправи, служби” [СУМ I: 192]. Свідченням активності цієї лексеми слугує сучасне повновартісне її функціонування, а також фіксація новими загальномовними словниками. У Великому тлумачному словнику української мови 2005 року видання [ВТС] слово *благовіст* зафіксоване уже без стилістичної ремарки.

Мовотворчість І. Франка яскраво демонструє відкритість лексико-семантичної системи літературної мови для дії протилежних процесів: поповнення її кількісного і збагачення якісного складу, а також зворотного явища – виходу її елементів за межі літературної мови. Наприклад, вийшли з ужитку такі слова, зафіксовані в реєстрі лексики поетичних творів: *дармий, дармиця, дармичка, декурія*. Окремі слова, що знаходились на периферії лексико-семантичної системи і позначені у СУМі певними стилістичними позначками, уже через два – три десятиліття визнаються ненормативними і не фіксуються найновішими кодифікаційними

реєстрами, зокрема орфографічними словниками (як лексема *жемчуг*, що супроводжувалась в СУМі позначкою *рідко*).

Частина уживаних І. Франком лексем залишилася поза межами лексико-семантичної системи літературної мови значно раніше, оскільки не потрапила уже і до СУМу. Це – велика мікрогрупа церковнослов'янizmів: *благоволеніє, воззвати, вої, ділати, ізбавити, ізбієніє, іззивати, согласіє*; а також слова, які сприймаються сьогодні як русизми, оскільки мають українські відповідники: *женщина, апріль, внушити, декабрь, издатель*.

У мову І. Франка деякі слова проникали через передову російську літературу, а почасті й через так зване язичіє, поширене тоді в Галичині. Мабуть, цим пояснюється паралельне використання письменником лексем української і російської мов для номінації одного і того ж денотата: *жінка* (251 слововживання у реєстрі ЛПТІФ) – *женщина* (33). Особливо виразно це проглядається у назвах місяців. Для зручності наводимо спочатку російське слово, а далі українське: *январ* (1) – *січень* (19); *февраль* (1) – український відповідник *лютий* у словопоказнику відсутній; *март* (64) – українського відповідника *березень* або інших варіантів, які фіксує Словник Б. Грінченка, – *березиль, березинь, марець* – немає; *апрель* (15), *апріль* (3) – український відповідник *квітень* не трапляється; *май* (67) – українська назва *травень* відсутня, хоча Словник Б. Грінченка подає два номени: *травень і май*; *іюнь* (7) – *червень* (57), *червінь* (3); *іюль* (3) – *липень* (45); *сентябрь* (45) – *вересень* (34); лише номен *жовтень* (15); *ноябр* (2) – *падолист* (12), лексема *листопад* не зафіксована, проте у Словнику Б. Грінченка вона є; *декабр* (6) – *грудень* (17). Такі цифрові показники демонструють, що лексичні літературні норми у той час ще не усталилися.

Незначна частина слів, які використовував І. Франко в поетичній мові, у процесі мовного поступу зазнали різних орфографічних модифікацій: *безбатьченко* (сучасний відповідник – *безбатченко*), *арестовано* (*ареитовано*), *келішок* (*келішок, келешок*).

Окремого коментаря заслуговують діалектні лексичні одиниці, уживані І. Франком.



Як відомо, у XIX і на початку XX століття існували східноукраїнський і західноукраїнський різновиди нової літературної мови, які кваліфікують як варіанти національної мови. Названі варіанти відображали особливості різних українських говорів. У СУМі лексичні одиниці західноукраїнського варіанта літературної мови часто супроводжуються позначкою *діал.* Таке маркування свідчить про належність слів західноукраїнського варіанта літературної мови до периферійних елементів лексико-семантичної системи. Водночас простежується їх часте ілюстрування цитатами з творів І. Франка (зокрема слів *грань* „жар”, *чічка* „квітка”, *хосен* „користь”). Може скластися думка, що письменник надавав перевагу синонімічним відповідникам західноукраїнського варіанта. Тому на прикладі кількох опозицій “східноукраїнська лексема – західноукраїнська лексема” розглянули частотність вживання слів-еквівалентів у поетичному доробку І. Франка, скориставшись реєстром лексики поетичних творів. Статистичні зіставлення доповнили вказівкою на маркування у СУМі щодо територіально обмеженої належності лексеми та на прізвища письменників, чії цитати служать ілюстраціями у словникових статтях (таблиця 1).

Таблиця 1

Репрезентація слів східноукраїнського і західноукраїнського варіантів  
літературної мови у СУМі та поетичних творах І. Франка

Слово сх.-укр. варіант а літ. мови	Частот- ність вжива- ння лексем и у поет. тв. І.Фран- ка	Марк у ванн я у СУМ і щодо тери- т. обме- ж.нал ежн. слова	Автори цитат- ілюстрацій СУМу	Слово зах.укр . . варіант алітера- турної мови	Частот- ність вживан- ня лексем и у поетич- них творах І. Франка	Марку вання у СУМі щодо терит. обмеж. належ- н слова	Автори цитат- ілюстрац- ій СУМу
<i>бублик</i>	0	–	І.Котляревсь- кий, Т.Шевченко, О.Донченко, М.Коцюбинс- ький, О.Гончар, Ю.Збанацьки- й, М.Стельмах, О.Копиленко; Ю.Яновський	<i>обарін- ок</i>	4	<i>діал.</i>	Марко Черемши- на, <b>І.Франк</b> <b>о</b>

			С.Голованівський				
<i>господар</i>	91	–	М.Коцюбинський О.Корнійчук, Марко Вовчок, <b>І.Франко</b> , І.Нечуй-Левицький, О.Ковінька; П.Загребельний; Леся Українка, П.Панч	<i>гасда</i>	23	<i>діал.</i>	<b>І.Франко</b> <b>о</b> , С.Журахович
<i>досить</i>	215	–	<b>І.Франко</b> , Леся Українка, О.Ільченко, Ю.Шовкопляс, П.Колесник; Леся Українка, О.Донченко; А.Головко	<i>дост</i> <i>а</i>	8	<i>діал.</i>	О.Гуреїв, О.Кобилянська
<i>каблук</i>	1	–	П.Мирний, А.Головко	<i>обцас</i>	3	<i>діал.</i>	Л.Мартович

<i>користь</i>	103	–	І.Нечуй-Левицький, І.Ле; Т.Шевченко, М.Коцюбинський, С.Руданський; П.Мирний, П.Грабовський, Ірина Вільде; Марко Вовчок	<i>хосен</i>	19	<i>діал.</i>	<b>І.Франко</b> <b>о,</b> Л.Мартович, Я.Качура
<i>лопата</i>	4	–	Т.Шевченко, А.Головко; Л.Мартович; Г.Квітка-Основ'яненко, І.Нечуй-Левицький, Д.Мордовець; Ю.Яновський; Г.Квітка-Основ'яненко; <b>І.Франко</b> ; Т.Шевченко, М.Стельмах, <b>І.Франко</b> ;	<i>рискаль</i>	7	<i>діал.</i>	В.Стефанік, В.Кучер

			М.Коцюбинський, О.Довженко; М.Коцюбинський; Остап Вишня; Є.Кротевич				
<i>незаба ром</i>	60	–	П.Мирний, М.Рильський; Марко Вовчок, М.Стельмах; Т.Шевченко, С.Васильченко; А.Головко, О.Гончар	<i>небаво м</i>	3	<i>діал.</i>	М.Кропив- ницький, О.Кобилян- ська, М.Риль- ський
<i>юрба</i>	174	–	<b>І.Франко</b> , І.Муратов; П.Куліш, Я.Щоголів, М.Кропивниць- кий, Я.Качура; <b>І.Франко</b> , О.Іваненко, М.Коцюбинс- кий; П.Колесник,	<i>гурма</i>	3	<i>діал.</i>	С.Василь- ченко, В.Стефан- ик, О.Ковінь- ка

			І.Муратов; Б.Грінченко, А.Головко, А.Хижняк, І.Цюпа				
--	--	--	---	--	--	--	--

Порівняння наведених лінгвальних фактів обґрунтовує думку, що хоча І. Франко і використовував (особливо у ранніх творах) діалектні лексичні одиниці, проте у його поетичному дискурсі переважає орієнтація на загальномовний літературний еталон. Наприклад: *ловити* (62) – *лапати* (4), *користь* (103) – *хосен* (19), *незабаром* (60) – *небавом* (5). У той же час процес нормування таких “паралельних” лексичних явищ, відображення їх у кодифікаційних працях актуалізує значення територіального критерію літературної норми і критерію авторитетних письменників, увиразнює важливість їх комплексного поєднання.

Проаналізований лексичний матеріал репрезентує зміни у семантико-стилістичному наповненні слів, демонструє доцентрові і відцентрові міграційні процеси лексичних одиниць у різних зонах лексико-семантичної системи, засвідчує водночас стабільність і динамічність літературних норм.

Дослідження статусу лексики І. Франка у кодифікаційних працях підтверджує тезу, що кожна мова не є чимось закостенілим і незмінним. Розвиток української літературної мови чітко зорієнтований сталим вектором – мовотворчістю письменників, передусім таких майстрів слова, як І. Франко. Загалом можна констатувати: чим більша маса висококультурних цінностей створена певною літературною мовою, тим значніша сила інерції такої мови, стійкіші її структура і словниковий склад, тим більша опірність мови зовнішнім, часто несприятливим чинникам.

## ЛІТЕРАТУРА

ВТС: Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

- Грещук: Грещук В. Поетична творчість Івана Франка і розвиток лексики української літературної мови кінця ХІХ – початку ХХ ст. // І. Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Львів: Світ, 1998. – С. 686-690.
- Кононенко: Кононенко В. І. Іван Франко і проблеми варіативності української літературної мови // Мова. Культура. Стиль: Збірник статей. – Київ – Івано-Франківськ, 2002. – С. 409-413.
- Космеда: Космеда Т. Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри. – Львів: Видавництво “ПАІС”, 2006. – 328 с.
- ЛПТІФ: Лексика поетичних творів Івана Франка / Упор. І. І. Ковалик, І. Й. Ощипко, Л. М. Полюга. – Львів: ЛДУ, 1990. – 263 с.
- Матвіяс: Матвіяс І. Г. Діалектна основа мови в творах Івана Франка // Мовознавство. – 2003. – № 1. – С. 11 – 16.
- Пилинський: Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. – К.: Наук. думка, 1976. – 288 с.
- Полюга: Полюга Л. М. Слово у поетичному тексті І. Франка. – К.: Наук. думка, 1977. – 165 с.
- Сербенська: Сербенська О. Франкова концепція зв’язку мови і духовності // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. – Т. ССХХІ. Праці філологічної секції. – Львів, 1990. – С. 237 – 248.
- СУМ: Словник української мови / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т. 1 – 11. – К.: Наук. думка, 1970 - 1980.
- Франко: Франко З. Т. Мова творів І. Франка // Курс історії української літературної мови. – Т. 1. – К.: Видавництво АН УРСР, 1958. – С. 476-517.

*Lyubov Stryhanets. Ivan Franko poetic works lexics in the aspects of Ukrainian literary language normalization processes. The role of the Ivan Franko language creation on the example of specifk linguistic facts is shown in the paper in the process of standardization of lexical and semantik system of the Ukrainian literary language; the*

*modern semantik and stylistic loading of the words used by the writer is analyzed; the stability and dynamics of lexical norms of the Ukrainian literary language is traced.*

Key words: *standardization of lexical and semantik system, Ukrainian literary language, language creation of the writer.*

*Ірина Бабій (Тернопіль)*

## **КОЛЬОРОНОМІНАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ ІДІОСТИЛЮ**

**В. СТЕФАНІКА**

*У статті охарактеризовано колірну палітру новел В. Стефаніка. Виявлено активність уживання та вагомі функціональні навантаження лексем **білий, чорний та червоний** у мові прозаїка. Простежено властивість кольоронайменувань ставати виразною ознакою ідіостилю.*

Ключові слова: *назва кольору, колірна лексема, епітет, колірна номінація, ідіостиль.*

Прагнення письменників відшукати нові способи і засоби художнього зображення у кінці ХІХ – поч. ХХ ст. сформували тенденцію використання у мовотворчості виражальних засобів різних видів мистецтва, зокрема музики і живопису. Особливо відчутний синтез мистецтв у прозі В. Стефаніка, М. Коцюбинського, О. Кобилянської та ін., які привнесли в українську літературу новий жанр – психологічну новелу.

У системі ідейно-художніх і словесно-зображальних засобів у їх творах активно використовується колір, що, крім зримості, конкретності, може збагачувати психологічний образ. І. Франко вказував, що „поет уживає кольористичних ефектів зовсім не там, де вжив би їх маляр, а для характеристики психологічного настрою людей” [Франко]. Письменники активно залучають колірні лексеми до розкриття складної гами почуттів персонажів, їх характеру тощо.